

Nagylevelű hárs – Wikipédiából

A nagylevelű hárs (*Tilia platyphyllos*) a mályvafélék (*Malvaceae*) családjába tartozó hárs nemzetség egyik, a Kárpát-medencében is honos faja. Egy idős példánya az ötvöskónyi hárs.^[1]

Elterjedése, élőhelye:

Főképpen Közép- és Dél-Európában elterjedt faj. A Kárpát-medencében jellegzetesen elegefa, amely főleg gyertyános-tölgyesekben és ártéri ligeterdőkben gyakori. Domináns fajjá (a magas kőrissel közösen) csak a sziklai és törmeléklejtő-erdőkben:

- sziklai sztyepperdő (*Tilio-Fraxinetum*)
- hársas törmeléklejtő-erdő (*Mercuriali-Tilietum*) válik.

Megjelenése:

30–40 m magasra nő. Koronája fiatal korában szép kúpos, később boltozatosan magasra tör. Sudara szétágazik, ágai meredeken felfelé állnak, de a korona alsó részén a fa idős korában lehajlanak. Finom repedésekkel és hosszanti barázdákkal tarkított kérge sötétszürke vagy fakóbarna. Zöldes piros vesszői a hajtáscsúcs közelében ritkásan bársonyosan szőrösek; a szőrzet idővel lekopik.

A szinte talaj nélküli törmeléklejtőkön nemcsak szétterpeszkedő, a felszínen kigyózó gyökerei tartják meg, hanem lehajló ágai is meggyökeresednek és ágtörzssé fejlődnek; így akár már egy-egy fa is kisebb ligetté fejlődhet.

Vörösbarna, hosszúkás tojásdad, lekerekített csúcsú rügyei a vesszőhöz képest nagyok, és két, eltérő méretű csupasz rügypikkely fedi őket. Váltakozó állású, kerekded, ferde szív alakú leveleik csúcsa kihegyesedik. A mintegy két centiméter hosszú, hengeres levélnyel a levéllemez két szabálytalan részre osztó levélérben folytatódik. A mindkét oldalán fényes, 8–10 cm széles és akár 15 cm hosszúra is megnövő, élénkzöld levél széle szabálytalanul fűrészkes. Amikor kihajt, kissé ráncos – ilyenkor színét ritkás, bársonyos szőrzet borítja, de ez idővel lekopik. Fonákán az érzugokban fehér szörpamacsok nőnek.

2–5 (legfeljebb 6, rendszerint 3) virágból álló bogernyő virágzata a levelek hónaljából nő. A virágzat szára hat-nyolc centiméter hosszú, sárgászöld. A kellemes illatú virágok a többi hárszhoz hasonlóan hosszúkás, ép szélű fellelélhez csatlakozó bogernyőben nyílnak. A zöldes árnyalatú csésze- és a sárgás szíromlevelek is kissé kanalasak. A virágok ötagúak: öt-öt csésze- és szíromlevéllel. Számos, egyenes porzója túlnyúlik a takaróleveleken, egyenes bibeszála a porzónál kissé rövidebb. Portokja világossárga, magháza felső állású, szőrös. A bibe is ötágú.

Gömb alakú makkja bordás, a bibeszál maradványaként kis, hegyes szárban végződik. Az érett termések a virágzárhoz nőtt, repítő murvalevéllel együtt, jellegzetesen pörögve esnek le, és a szél messzire elhordhatja őket.

Életmódja:

A párásabb, hűvösebb klímát kedveli, ennek megfelelően erdeinkben főleg a hűvösebb, északi oldalakon és a szurdokvölgyekben nő. Leveleinek mérete jelentősen függ a termőhely vízellátásától és a hajtás jellegétől: olyannyira, hogy egy üde talajon élő kislevelű hárs tősarjain a levelek akár nagyobbak is lehetnek a szárazabb körülmények között élő nagylevelű hárs lombkoronájának szélén növvő napfényleveleknél.

Az egyik legkorábban virágzó hárs; virágai június elején nyílnak: a középsők hamarabb, a szélsők később.

Felhasználása:

Lásd a kislevelű hársnál!

Kislevelű hárs:

Élelmezés:

Virágzatát a méhek igen kedvelik; a nagylevelű hárssal együtt fontos mézelő növény. Leginkább június közepe táján, a teljes virágzás idején gyűjthető: a méhek is ilyenkor készítik a legfinomabb hársmézet. Forrázatát, a hársfeteát élvezeti célra is isszák

Gyógyászat:

- Drog: a kislevelű hárs drogja a virágzat, más hársfajok (nagylevelű hárs, európai hárs; az ezüsthárs légutakat ingerlő hatása miatt kerülendő) virágzatával együtt több gyógyszerkönyvben hivatalos *Tiliae flos* néven.
- Tartalmi anyagai: illóolaj
- Alkalmazás formája: felhasználják forrázat („tea”, 1,5 gramm aprított drog 150 gramm vízzel készült forrázata), alkoholos kivonat (1:1 drog: kivonószer arányban 25V/V% alkohollal készül), tinktúra (1:5 drog: kivonószer arányban készül 45V/ V% -os alkohollal) formájában szájon át.
- Adagolás: forrázat: napi 2–4 adag; kivonat: napi 1–2-szer 2 ml; tinktúra: napi 1–2-szer 1 ml.
- Hatása: a hársfavirágzatnak nincs bizonyított gyógyhatása.
- Javallat: a népgyógyászatban meghűléses tünetek, főleg köhögés, valamint enyhe tünetekkel járó stressz oldására használják. A kezelést a tünetek jelentkezésekor kell megkezdeni, ha a tünetek súlyosbodnak, vagy nem enyhülnek, orvoshoz kell fordulni.
- Ellenjavallat: a hársfavirágzattal szembeni túlérzékenység (pl. allergia) esetén nem alkalmazható. Az alkoholos kivonatok adása 4 éven aluli gyermekeknek nem javasolt.
- Kölcsönhatás más gyógyszerekkel: nem ismert.
- Hatása a termékenységre, terhességre és tejelválasztásra: nincsenek biztonságossággal kapcsolatos adatok, ezért terhesség és szoptatás idején adagolása nem javallott.
- Hatása gépkocsivezetésre és veszélyes üzem kezelésére: nem végeztek tanulmányokat.
- Mellékhatások: nincs ismert mellékhatása. Népi tapasztalatok alapján fokozza a légúti nyák termelését, köptető hatású lehet. Nyálkás jellege miatt enyhén ingerli a gyomor nyálkahártyát.
- Túladagolás: egyetlen túladagolós eset sem ismert.